

Beteckning: _____

Institutionen för matematik, natur - och datavetenskap

Sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa
Vad tycker eleverna?

Sofie Skoglund
Ht-2009

15 hp, C-nivå

Lärarprogrammet 270 hp
Examinator: Göran Svedsäter Handledare: Tore Lennartsson

Abstrakt

Titel: Sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa – Vad tycker eleverna?

Författare: Sofie Skoglund

Typ av arbete: Examensarbete i lärarutbildningen

Handledare: Tore Lennartsson, Examinator: Göran Svedsäter

Program: Lärarprogrammet, Högskolan i Gävle

Datum: December 2009

Syftet med undersökningen har varit att göra en jämförelse mellan sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa, ur ett elevperspektiv. Detta har delvis gjorts med utgångspunkt i genus, då flickor och pojkars tankar kring de två arbetssätten jämförts.

Huvudfrågorna som undersökningen grundas på är vilka åsikter elever i årskurs 9 har om samundervisning respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa? Hur inställningen till sam- och särundervisning i idrottsämnet är hos pojkar respektive flickor i årskurs 9? Vad säger de tillfrågade gymnasieeleverna om sam- och särundervisning?

Undersökningen genomfördes genom en enkätundersökning och en intervjustudie på tre olika skolor i Sverige. Resultatet visar att de flesta elever skulle behålla sin nuvarande undervisningsmetod om de fick välja, samt att pojkars och flickors tankar kring de två arbetssätten inte skiljer sig särskilt mycket åt. En slutsats är att det bästa arbetssättet en blandning mellan sär- och samundervisning. Att klasserna är uppdelade efter kön ibland och tillsammans med varandra ibland.

Nyckelord: Idrott och hälsa, Genus, Sam- och särundervisning

Innehållsförteckning

1. Introduktion	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Litteraturgenomgång	8
1.2.1 Skolgymnastikens utveckling.....	8
1.2.2 Sam- och särundervisning ur ett historiskt perspektiv	9
1.2.3 Tidigare forskning kring elevers åsikter om sam- och särundervisning	10
1.3 Syfte och frågeställningar.....	11
2. Metod	12
2.1 Urval.....	12
2.2 Datainsamlingsmetoder	13
2.3 Procedur	14
2.3.1 Enkätundersökning.....	14
2.3.2 Intervju	14
2.4 Analysmetoder	14
3. Resultat.....	15
3.1 Vad anser elever om samundervisning respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa?.....	15
3.2 Hur är inställningen till sam- och särundervisning i idrottsämnet hos pojkar respektive flickor?	18
3.2.1 Flickornas åsikter kring sam- och särundervisning.....	18
3.2.2 Pojkarnas synpunkter kring sam- och särundervisning.....	19
3.2.3 Vad säger de tillfrågade gymnasieeleverna om sam- och särundervisning?.....	21
4. Diskussion	22
4.1 Sammanfattning	22
4.2 Tillförlitlighet	22
4.3 Teoretisk tolkning	23
4.4 Förslag till fortsatt forskning/praktisk tillämpning	25
Referenser.....	26
Bilagor.....	27

1. Introduktion

”Att dela in flickor och pojkar i olika grupper är inte ett sätt att göra undervisningen i idrott och hälsa mer ”rättvis”. Det är snarare ett enkelt sätt att slippa bearbeta frågan om en jämställd gemensam verksamhet. Som det ser ut idag befäster skolidrotten stereotypa synsätt på vad som är manligt och kvinnligt.” (Larsson 2004, s. 61)

Så skriver Larsson (2004) i sin artikel *Skolidrotten befäster traditionell genusordning*. Genus är ett ständigt aktuellt ämne, likaså diskussionen kring idrottsämnets sam- och särundervisning. Min avsikt med denna studie är därför att ta reda på vad elever i årskurs 9 på två skolor i Sverige har för åsikter kring dessa två undervisningsmetoder. Skiljer sig pojkar och flickors tankar åt?

Idrott och hälsa är ett av de populäraste ämnena i grundskolan. Eftersom det är oerhört viktigt att barn och ungdomar är fysiskt aktiva, bör varje idrottslärare förvalta och sträva efter att behålla ämnets popularitet. Dock är idrottsämnet fortfarande mer anpassat efter pojkars traditionella intressen än flickornas, då lektionerna många gånger präglas av bollsporter. Detta är en av anledningarna till att innehållet i undervisningen, som bör utgå från Lpo 94, noga övervägs så att båda könen gynnas. (Larsson & Redelius, (red.) 2004) Likaså är valet av undervisningsmetod väsentlig och av den anledningen finner jag diskussionen kring sam- och särundervisning i dagsläget både intressant och viktig.

Definition av begrepp

I undersökningen kommer begreppen sam- och särundervisning att användas. Samundervisning syftar till klasser där flickor och pojkar har idrottsundervisningen tillsammans, medan särundervisning innebär att flickor och pojkar har skild undervisning under lektionerna i idrott och hälsa.

1.1 Bakgrund

Läraryrket (2004) har givit ut ett kompendium vid namn *Genuspraktika för lärare*, där de bland annat skriver att jämställdhetsarbetet på skolor idag oftast handlar om indelning i könssegregerade grupper. De menar vidare att denna gruppindelning har uppkommit av en anledning; att stärka flickor.

Erfarenheter från att arbeta med separata pojk- och flickgrupper visar att det på många sätt kan vara positivt för elever. Det kan ge dem andrum, en positiv miljö, möjligheten att diskutera svåra saker samt mod att prova sådant som vanligtvis förknippas med det andra könet. Genom detta kan flickor uppmuntras att ta för sig och våga mer, samtidigt som pojkar får chansen att visa omsorg och bry sig om varandra. På samma gång finns det en risk med att dela in grupper efter kön. Arbetssättet understryker skillnaderna och visar eleverna att pojkar och flickor kan ha svårt att arbeta tillsammans. Detta tenderar dessutom att bli ett negativt budskap som gör flickor till en svagare part och pojkar till bråkstakar. Med andra ord gäller det att se upp så att inte könssegregerad verksamhet påverkar elevernas syn på flickor och pojkar. (Läraryrket 2004)

I vår nuvarande läroplan Lpo 94 finns det en del skrivet om hur skolan ska uppnå en likvärdig utbildning. Bland annat står det att;

”Undervisningen skall vara anpassad till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.” (Lpo 94, s.6)

”Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet.” (Lpo 94 s.6)

1.2 Litteraturgenomgång

I en undersökning av Eriksson (red.) (2003) har syftet varit att göra en utvärdering av läget hösten 2002, i ämnet idrott och hälsa, bland tjugo grundskolor och tio gymnasieskolor. Bland annat har det framkommit att ämnet i större utsträckning vänder sig mot pojkarnas behov och intressen än mot flickornas, framförallt vad gäller innehållet under lektionerna. De aktiviteter som är vanligast förekommande är de som är populärast bland pojkar. Aerobics och dans som ger högst deltagande bland flickor ligger först på en sjunde plats för de vanligaste förekommande aktiviteterna. Detta trots att dans uttryckligen finns nämnt i kursplanen, vilket inte pojkarnas favorit bollaktiviteter gör.

Vidare visar undersökningen att de flesta elever tycker att idrott och hälsa är ett intressant ämne samt att intresset är högst bland pojkar. Flickor och pojkar redovisar också en stor skillnad i hur de känner sig under lektionerna. Generellt säger pojkarna att de får visa vad de kan, tycker att det är roligt, känner sig duktiga, trygga och är inte rädda. Flickorna däremot känner sig oftare klumpiga, dåliga och rädda samt att de i mindre skala upplever att de får visa vad de kan. Eleverna har också uppgett tre saker som de framförallt lär sig i idrott och hälsa, dessa är; olika idrottsaktiviteter, att man mår bra av att röra på sig och att ta hänsyn till både pojkar och flickor. (Eriksson (red.) 2003)

1.2.1 Skolgymnastikens utveckling

En rörelsesystematisk gymnastik skapad av Per Henrik Ling på tidigt 1800-tal lade grunden till den svenska skolgymnastiken. Men först på 1860-talet blev den, genom hans son Hjalmar Ling, färdigutvecklad och kallades bland annat för ”den svenska gymnastiken”. Kännetecknen för denna typ av gymnastik var strävan efter medicinsk-fysiologisk förankring och där slutmålet var den harmoniskt utvecklade människan. Kroppens alla delar skulle tillgodoses och vänster kroppshalva skulle tränas lika mycket som den högra. (NE) År 1820 infördes allmän skolgymnastik i de svenska läroverken och utvecklingen kan sammanfattas genom ett antal faser, som Annerstedt, Peitersen, och Rønholt (2001) beskrivit enligt följande:

- Etableringsfasen 1813-1860
- Militära fasen 1860-1890
- Stabiliseringsfasen 1890-1912
- Brytningsfasen 1912-1950
- Fysiologiska fasen 1950-1970
- Osäkerhetsfasen 1970-1994

- Hälsosfasen 1994-

Etableringsfasen kännetecknas av svaga materiella tillgångar såsom dåliga eller inga gymnastiksal, utbildade lärare samt svalt intresse från politikerna och allmänhetens sida. Perioden präglades i det närmaste endast av Per Henrik Lings tankar och idéer.

Under den *militära fasen* kom undervisningen nästan endast att handla om militärundervisning, vilket gjorde att flickorna ofta blev helt bortglömda. Undervisningen skedde i stort sett endast i klassrum och ute på skolgården.

Under *Stabiliseringsfasen* försvann den militära prägeln mer och mer samtidigt som leken blev en del av undervisningen. Flickornas gymnastik började återkomma, framförallt tack vare fler kvinnliga gymnastikpedagoger.

Under *Brytningsfasen* tog idrott, lek och spel över mer och mer på bekostnad av gymnastik, även om de Lingska dagövningarna fortfarande utfördes till viss del. År 1919 bytte ämnet namn från *gymnastik* till *gymnastik med lek och idrott*.

Under den *Fysiologiska fasen* blev musik, tillsammans med lek och idrott, basen för undervisningen. Mycket var koncentrerat på kondition och ergometercykeltester var vanliga. Man gick också från att ha fokuserat på den kollektiva gruppen till att se individen och få denne att uppleva individuellt utformad rörelseglädje.

Osäkerhetsfasen kännetecknades av färre direktiv och anvisningar än tidigare. Idrottsrörelsen fick stor inverkan på innehållet och ämnet bytte namn från *gymnastik* till *idrott*. Under denna period infördes samundervisningen och tanken var att det skulle bidra till ökad jämställdhet mellan könen.

Hälsosfasen, som vi är i nu innebar ännu ett namnbyte, från *idrott* till *idrott och hälsa*. Detta fungerade som en markering för att tydliggöra hälsoperspektivet, som är av stor vikt. Ämnet ska bland annat stimulera till medvetenhet om den egna livsstilens betydelse för hälsan. Lokala friheter gällande ämnets innehåll, tidstilldelning och arbetssätt har gjort att ämnesutformningen skiljer sig mycket mellan olika skolor. (Annerstedt m. fl. 2001)

Sammanfattningsvis kan man således säga att ämnet har gått från att endast innehålla gymnastikövningar med en stark medicinskt vetenskaplig förankring, till att bli betydligt friare och mer individuellt. Fokus ligger inte längre på den fysiska prestationsförmågan utan på sociala inlärningsmål. En annan stor förändring är att det tidigare var kroppen som var utgångspunkten, nu är kunskap *om* kroppen det viktiga. (Larsson & Redelius, (red.) 2004)

1.2.2 Sam- och särundervisning ur ett historiskt perspektiv

Under 1800-talets senare hälft, när det allmänna utbildningssystemet började byggas upp i Sverige, diskuterades vilka skillnader som borde göras i undervisningen vad gäller pojkar och flickor. Detta rörde undervisningen i stort, inte endast idrottsämnet. Det menades bland annat att flickor inte kroppsligt skulle klara av att studera i samma höga takt som pojkarna, att det skulle äventyra deras möjligheter att senare i livet föda kompetenta barn. Därför var det under denna tid i stort sett endast mot pojkarnas fysiska fostran man riktade sig, då Lings rörelsesystematiska gymnastik var avsedd för män och leddes av män. På grund av detta gick

också införandet av skolgymnastik i en betydligt långsammare takt för flickskolor. Det var först i slutet av 1800-talet som det började förkomma, men inte förrän efter andra världskriget som den kom igång på riktigt. (Annerstedt m. fl. 2001)

I slutet av 1960-talet diskuterades samundervisningen och det debatterades inom Sveriges Gymnastiklärarsällskap (SGS) huruvida det var nödvändigt att dela upp pojkar och flickor under idrottslektionerna. De starkaste argumenten som fördes mot samundervisning var de psykologiska och fysiologiska skillnaderna mellan könen. De som ställde sig positivt till samundervisningen menade att både pojkar och flickor gynnades av att samarbeta, samt att en gemensam undervisning skulle besegra de stereotyper som fanns under den tiden gällande könsroller inom idrotten och samhället. (Annerstedt m. fl. 2001)

Trots diskussionerna under 60-talet var det fram till 1980 mer eller mindre beslutat att flickor och pojkar skulle ha särundervisning från årskurs 5 och uppåt. I och med att Lgr 80 infördes rekommenderade skolöverstyrelsen samundervisning, även om vissa skolor valde att behålla sina grupperingar efter kön. Tanken med genomförandet av samundervisningen var att det skulle hjälpa till att utjämna könsrollerna, samt bli en del i skolans uppgift att fungera för jämställdhet mellan män och kvinnor. En del av den nya inriktningen, i och med Lgr 80, blev att skapa en god undervisningsmiljö, där hänsyn till flickors och pojkars likheter och olikheter skulle uppmärksammas. (Larsson & Redelius 2004) Dock menar Håkan Larsson (2004) i sin artikel *Skolidrotten befäster traditionell genusordning*, att de senaste 20 årens försök med samundervisning inte har resulterat i några större förändringar kring våra föreställningar om pojkar och flickor i relation till idrott och fysisk aktivitet. Detta beror till viss del på att pojkgympastiken tidigt fick ett inslag av tävlingsidrotten, vilket medfört att man generellt sett ser pojkar som mer tävlings- och prestationsinriktade än flickor.

Larsson skriver vidare att det i flertalet lokala kursplaner förekommer delar som pekar ut skillnader mellan könen, till exempel; ”*ta hänsyn till den begynnande puberteten och de alltmer tydliga könsskillnaderna genom uppdelning pojkar – flickor.*” (Larsson 2004 sid.65). Genom detta menar Larsson att skillnader mellan pojkar och flickor påvisas, samt att det blir ett mer eller mindre automatiskt sätt att skilja på dem i undervisningen. Något som däremot inte finns med i kursplanerna är hur man arbetar med att skapa jämställdhet i gemensam verksamhet.

1.2.3 Tidigare forskning kring elevers åsikter om sam- och särundervisning

Det finns sedan tidigare en del forskning som berör ämnet sam- och särundervisning i idrott och hälsa, såväl på högstadiet som på gymnasiet. Dock har jag inte kunnat hitta någon undersökning som jämför vad elever, med olika erfarenheter till sam- och särundervisning, tycker om dessa arbetssätt och om åsikterna skiljer sig mellan könen.

Byström (2007) skriver i sin uppsats att den enkätundersökning hon gjorde i årskurs 8 på en skola i Värmland visar att de flesta elever önskar ha kvar den undervisningsmetod som de i nuläget har, samundervisning. Det finns dock några elever som skulle föredra särundervisning, och av dessa är det flesta flickor.

Forsström (2005) har gjort en jämförelse mellan en svensk och en finsk skola vad gäller elevers åsikter om sam- och särundervisning. Hennes resultat från enkätundersökningen visar att flickor med samundervisning i båda länderna är mer positivt inställda till det arbetssättet

än pojkarna. Hennes undersökning visade även att de flickor som har särundervisning föredrar det arbetssättet istället för samundervisning.

I en annan uppsats som berör ämnet sam- och särundervisning har nio gymnasieelever intervjuats om deras syn på de två undervisningsformerna. Resultatet visade att de intervjuade eleverna till hög grad föredrog samundervisning som huvudsaklig undervisningsform. De kunde ändå se fördelar med särundervisning, även om de ansåg att den största nackdelen med detta arbetssätt är förlusten av gemenskap och samarbete mellan könen. (Stålbark, Östberg 2008)

Larsson (2004) refererar i sin artikel *Skolidrotten befäster traditionell genusordning* till en studie genomförd år 2004 av Karin Redelius. I studien deltog 328 stycken flickor och 310 stycken pojkar från skolor i Sverige. Resultatet visade bland annat att 45 procent av flickorna och 56 procent av pojkarna vill ha samundervisning. Vad gäller särundervisning vill åtta procent av flickorna och sju procent av pojkarna hellre ha den undervisningsmetoden på idrottslektionerna. I studien framgår också att det är fler pojkar än flickor som är positivt inställda till ämnet idrott och hälsa, och att pojkarna är de som känner att de blir duktigare. Vidare visar resultatet från undersökningen att fler flickor än pojkar känner sig dåliga och att de helst skulle slippa delta i lektionerna, oavsett vilken undervisningsmetod som används.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka vad elever i årskurs 9 och årkurs 1 på gymnasiet har för tankar om sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa. Samt att se om det finns någon skillnad mellan pojkar och flickors tankar.

Mina frågeställningar är:

- Vilka tankar har elever i årskurs 9 om samundervisning respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa?
- Hur är inställningen till sam- och särundervisning i idrottsämnet hos pojkar respektive flickor i årskurs 9?
- Vad säger de tillfrågade gymnasieeleverna om sam- och särundervisning?

2. Metod

Undersökningen har till viss del genomförts tillsammans med Linda Härdin, som i sin uppsats skriver om ett antal idrottslärares tankar om sam- och särundervisning. Från början var det tänkt att vårt samarbete skulle vara mer omfattande, samt att vi i våra arbeten skulle hänvisa till varandras resultat. Men främst på grund av tidsbrist var vi tvungna att under arbetets gång försumma ett så pass nära samarbete. Dock hjälptes vi åt till en början då vi gemensamt tog kontakt med de utvalda informanterna och genomförde våra undersökningar. Linda har nämligen gjort en intervjustudie med de undervisande idrottslärarna på de två högstadieskolor där mina informanter studerar. Vi har således varit ute på fältet tillsammans och genomfört våra undersökningar, för att därefter skriva varsin uppsats med olika perspektiv på sam- och särundervisning.

2.1 Urval

Informanterna i undersökningen är elever från fyra olika klasser i årskurs 9, från två stycken grundskolor i Sverige. Jag valde även att låta en klass från en gymnasieskolan i samma kommun som grundskolorna medverka.

Intresset i att ta reda på vad några gymnasieelevers tankar om sam- och särundervisning beror på att jag ville försöka komma åt ett perspektiv på hur de elever som läser idrott och hälsa A upplever samundervisningen. Detta med tanke på att elever från de båda grundskolorna blandas på gymnasiet, varpå de följaktligen har haft olika undervisningsmetoder tidigare. Jag har dock valt att inte lägga lika stor tyngd på gymnasiet då det främst är grundskolan jag inriktat mig på.

Sammanlagt har 93 stycken enkäter besvarats, 41 stycken på en skola med särundervisning, 35 stycken där samundervisning används, samt sjutton stycken av elever som läser gymnasiekursen idrott och hälsa A. Det sammanlagda antalet flickor i årskurs 9 är 31 stycken, medan pojkarna är 45 stycken. På gymnasiet är antalet flickor tio stycken och pojkarna är sju stycken. Ungefär lika många flickor som pojkar har besvarat enkäten, vilket var förutsättningen för att en jämförelse mellan pojkars och flickors tankar kring sam- och särundervisning skulle vara möjlig.

Två elever från varje klass, en flicka och en pojke, har blivit intervjuade vilket resulterat i tio stycken intervjuer. De har inte varit särskilt långa då de är avsedda som ett komplement till enkätundersökningen och de pågick därför inte särskilt länge, ungefär tio minuter var.

Anledningen till valet av dessa skolor är baserat på att jag tidigare har haft en personlig kontakt med samtliga tre. Tiden var framförallt en av orsakerna till att dessa skolor valdes, då det förenklade kontakten eftersom de redan kände till mig och jag dem. Ett mer tillförlitligt resultat skulle förmodligen ha kommit fram om informanterna valts ut på ett slumpmässigt sätt. Trost (2001) skriver till exempel att urvalet av personer som går till på ett icke slumpmässigt sätt inte är representativt i statistisk mening. Men då tiden inte tillät några egentliga alternativ finner jag detta som det mest lämpliga tillvägagångssättet för att hitta informanter med olika undervisningsmetoder i idrott och hälsa.

Att informanterna är elever från årskurs 9 beror på att de har haft särundervisning, alternativt samundervisning, under tre år och att de därför förhoppningsvis har både fler och starkare

åsikter att dela med sig av. På gymnasieskolan valde jag att utföra undersökningen på en av alla de klasser som läser idrott och hälsa A, eftersom det är ett obligatoriskt ämne som samtliga elever läser.

I boken *Examensarbetet i lärarutbildningen* skriver Johansson och Svedner (2006) om forskningsetik, som handlar om att visa respekt och hänsyn för informanterna. De punkter de menar att man bör följa anser jag att jag har uppfyllt, till exempel vad gäller anonymitet, informera målsmän samt att få deras godkännande. Innan genomförandet av undersökningen skickades ett introduktionsbrev ut till samtliga målsmän i de fyra niondeklasserna (se bilaga 1). Målsmännen skulle där ge sitt godkännande till att eleven fick agera informant. Detta brev delades ut i samband med att jag, tillsammans med Linda, besökte skolorna för att informera eleverna om den kommande undersökningen. För de elever som inte var närvarande vid detta tillfälle sparades lappar som klassföreståndaren sedan lämnade ut till dem, samt förklarade kort vad undersökningen gick ut på.

De elever som inte var närvarande den dagen enkätundersökningen genomfördes gavs ingen mer chans att delta. Detta på grund av antalet frånvarande var så pass få att det inte inverkar på resultatet.

2.2 Datainsamlingsmetoder

För att besvara frågeställningen har en enkätundersökning tillsammans med några efterföljande intervjuer genomförts. Trost (2001) menar att en kombination av enkät och intervju ofta är att föredra då de kompletterar varandra till viss del. Enkätundersökningen visar ett mätbart resultat, utan att den påverkas av någons analys. I detta fall säger den *vad* eleverna tycker, men inte *varför* eller på *vilket sätt*. För att få veta det måste jag gå djupare, vilket gör de kvalitativa intervjuerna nödvändiga. Tillsammans ger således mina två undersökningsmetoder en överblick över vad elever har för åsikter om sam- och särundervisning och ett bredare perspektiv på varför de tycker så.

Vid konstruktionen av enkäterna (se bilaga 2 och 4) användes *Enkätboken* (2001) av Trost. Där skriver han i kapitlet *Frågorna och formuläret* om hur man ska tänka kring formulerandet av enkätfrågorna. Bland annat menar Trost att öppna frågor inte är att rekommendera då det försvårar sammanställningen av enkäterna på grund av att en tolkning av fakta kanske måste göras. Detta kan då leda till ett något missvisande resultat.

Då intervjufrågorna utformades användes boken *Kvalitativa intervjuer* av Trost (2005). Där ger han, förutom tips på frågor, många tips på vad man bör tänka på vid genomförandet av en intervju, till exempel pekar han på att det är viktigt att försöka hålla isär intervju och samtal. Ett samtal innebär att åsikter, fakta och känslor utbyts mellan de berörda personerna. I en intervjusituation är endast intervjuaren den som ställer frågorna, vill åt åsikter, handlingar och känslor utan att dela med sig av sina egna. Däremot är det en stor fördel om den som blir intervjuad uppfattar situationen som ett samtal då det kan kännas lättare att öppna sig och dela med sig av det som efterfrågas.

Både enkätundersökningen och intervjustudien utfördes under oktober månad 2009.

2.3 Procedur

2.3.1 Enkätundersökning

Enkäterna är utformade med fasta svarsalternativ för att underlätta sammanställningen och undvika missförstånd. Efter varje fråga erbjöds informanterna däremot en möjlighet till att skriva en kommentar, helt frivillig för den som önskade förklara eller förtydliga något angående frågan. Enkäterna är anonyma till den del att endast könet är nödvändig information om vem personen är.

Skolorna har personligen besökts av mig och Linda vid ett par tillfällen. Första gången presenterade vi oss själva för informanterna och gav information om vår kommande undersökning, samt delade ut introduktionsbrevet till föräldrarna. De insamlade underskrifterna från målsmännen samlades in av klassföreståndaren i respektive klass, varpå dessa sedan hämtades på ett bestämt datum och samma dag utfördes enkäterna. Dessförinnan hade en tid med varje skola och klass bokats och vid genomförandet fick informanterna varsin enkät att självständigt fylla i.

2.3.2 Intervju

Vilka elever som skulle bli intervjuade valdes fram på ett slumpmässigt sätt inom de klasser som besvarat enkäten. Det var frivilligt att skriva sitt namn på en lapp som fick funktionen av en lott, där en pojke och en flicka från varje klass fick följa med till ett separat rum.

Intervjuerna genomfördes för att stärka enkäterna varpå liknande frågor ställdes. Anledningen till att detta arbetssätt valdes beror på att de fasta svarsalternativen i enkäterna inte lämnade särskilt mycket rum för informanterna att skriva ned sina åsikter. Tanken var att informanterna inte skulle uppfatta enkäten som tung och på sådant sätt hasta igenom den utan att egentligen fundera särskilt mycket kring frågorna. Genom att använda kompletterande intervjuer blev också resultatet av enkäterna mer lätthanterligt.

Att låta informanterna först genomföra enkäten gav dem större inblick i vad intervjun skulle handa om och se ifall de var intresserade av att ställa upp på den. Vi informerade dem även innan om att en bandspelare skulle finnas med som ett hjälpmedel för oss, men att även intervjuerna var anonyma.

2.4 Analysmetoder

Studien är till största del baserad på en kvantitativ metod eftersom en enkätundersökning ligger till grund för resultatet. Trost (2001) skriver i *Enkätboken* att en kvantitativ metod samlar in data och visar statistik, samt att det går att undersöka många människor och därigenom få ett övergripande resultat, till skillnad från en kvalitativ metod. Den kvalitativa metoden går mer in på djupet och ger en inblick i *hur* och ibland också *varför* informanterna tänker som de gör. Den når inte ut till lika många människor och den är mer tids- och arbetskrävande för undersökaren i och med att resultaten behöver tolkas för att förstås. Dessutom gör tolkningen att den kvalitativa metoden blir mer präglad av undersökarens egen person än den kvantitativa undersökningen, som förlitar sig mer på statistik än på analys.

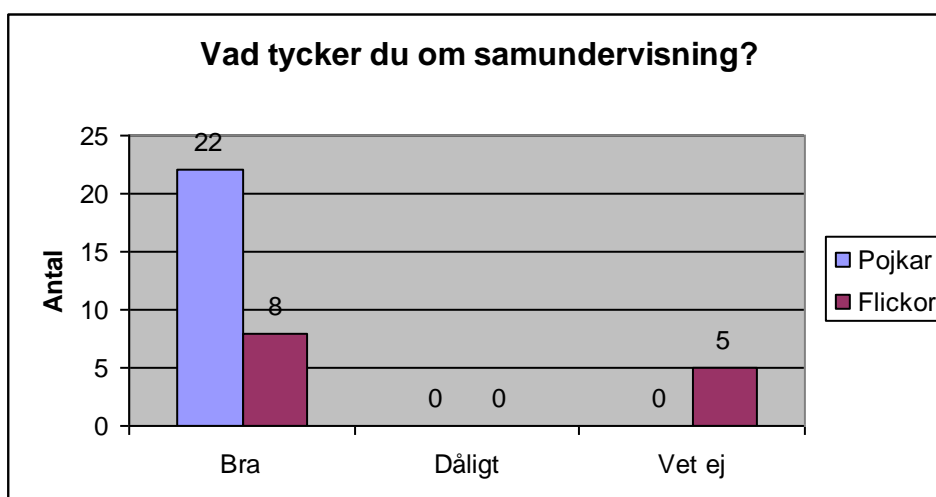
Genom hela undersökningen har jag försökt att inta ett hermeneutiskt förhållningssätt, det vill säga att jag hela tiden varit medveten om att de resultat jag kommit fram till har påverkats av mig som person. Patel (1987) skriver i *Grundbok i forskningsmetodik* att hermeneutik är en lära som inte ser en enhetlig sanning, utan anser att allt beror på vem som ser på den. Vidare menas att forskaren hela tiden använder sin egen förförståelse som ett verktyg i tolkningen. Detta gör sig främst påmind då jag arbetat med intervjuerna eftersom det krävs en tolkning där, till skillnad från enkätundersökningen.

3. Resultat

Under resultatdelen kommer diagram, sammanställda utifrån enkäterna att visas. Även utdrag från de intervjuer som ägde rum med ett par elever från varje klass ligger till grund för resultatet, liksom de kommentarer som informanterna har skrivit ned i enkäterna.

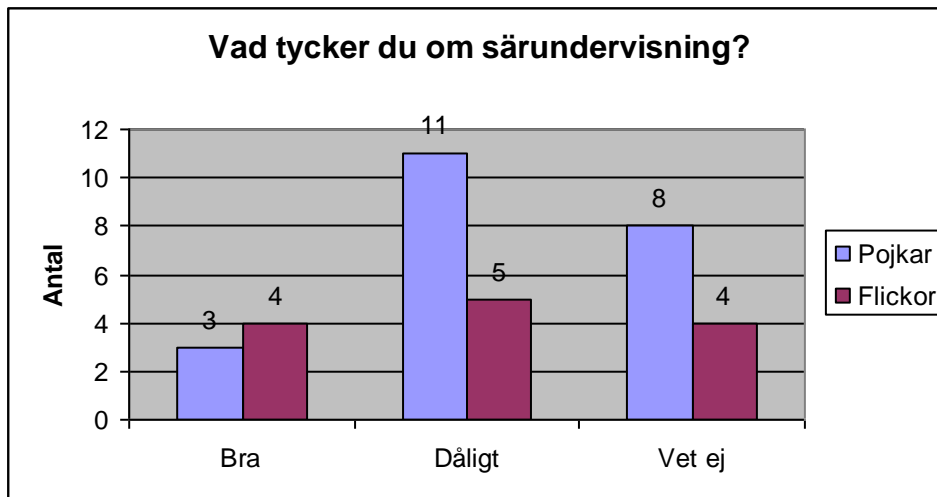
3.1 Vad anser elever om samundervisning respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa?

Elever som under sina idrottslektioner har samundervisning ställer sig positiva till den undervisningsmetoden. Pojkarna är rörande överens om att samundervisning är den bästa formen och flera av dem har kommenterat enkätfrågan med att; *"det är roligare att vara tillsammans med tjejerna"*. Flickorna håller till viss del med pojkarna, då inte heller någon av dem anser att samundervisning är dåligt. Däremot är det fem av de tretton flickorna som har kryssat i rutan för *vet ej*. Om det innebär att de inte riktigt tycker att samundervisning är bra, men inte heller dåligt, är en tolkningsfråga.

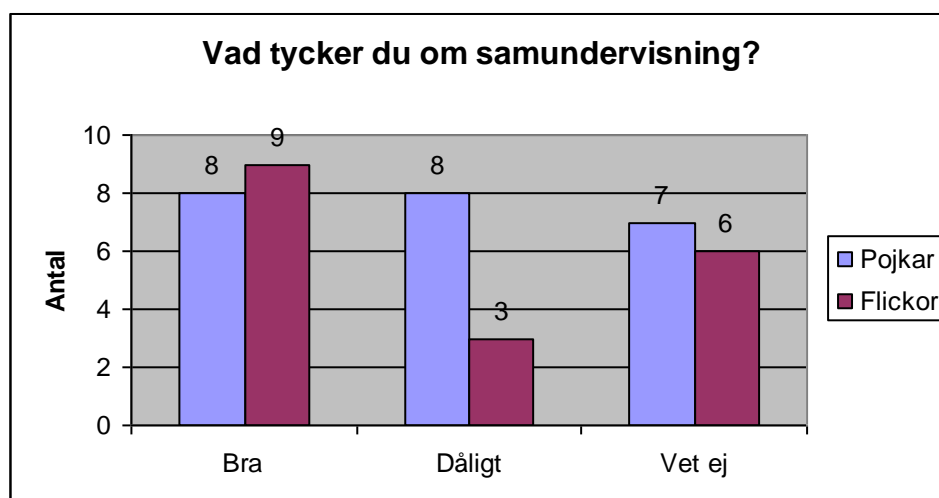
Figur 1 Vad tycker de elever som har samundervisning om det arbetssättet?

Samma elever svarade på frågan vad de tycker om särundervisning. Där visade det sig att alla inte var lika rörande överens som vid frågan kring samundervisning. De flesta pojkar svarar att det är dåligt att vara uppdelade efter kön, några tycker dock att det är bra, medan vissa kryssade i rutan *vet ej*. Flickornas svar är däremot jämnt fördelade mellan alternativen *bra*, *dåligt*, *vet ej*, med en liten tyngd på att det är dåligt. Sett till de frivilliga kommentarer flickorna har lämnat finns det en som upprepas av flera stycken; ”*man känner sig säkrare på lektionerna då inte killarna är med.*”

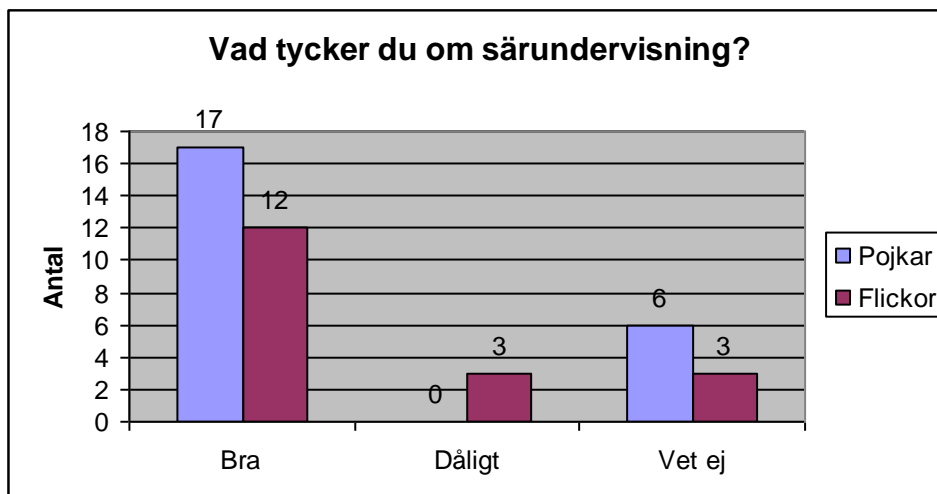
Figur 2. Vad tycker de elever som har samundervisning om det motsatta arbetssättet?

Hos de elever som har särundervisning på lektionerna finns det många som anser att samundervisning är bra. De är följaktligen mer öppna för den motsatta undervisningsmetoden i jämförelse med dem som redan har samundervisning. Pojkarnas åsikter kring samundervisning skiljer sig mycket mellan varandra, åtta stycken tycker det är bra, åtta stycken anser att det är dåligt medan sju stycken inte vet vad de tycker. Hos flickorna ställer sig nio stycken positivt och tre stycken negativt till samundervisning, medan sex stycken har svarat att de inte vet.

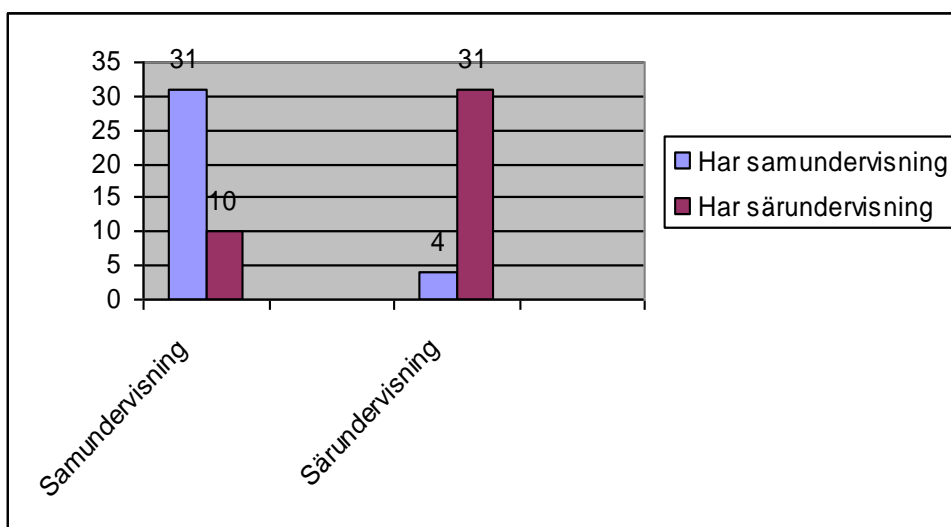
Figur 3. Vad tycker de elever som har särundervisning om det motsatta arbetssättet?

Samma elever svarade också på frågan vad de tycker om särundervisning, varpå följande resultat framkom; ingen av pojkarna anser att särundervisning är dåligt, medan det finns tre flickor som har den uppfattningen. Stapeln som visar resultaten för de som svarat att särundervisning är bra är den som är klart högst. Dubbelt så många pojkar som flickor valde att kryssa i rutan *vet ej*. Detta innebär således att de elever som har särundervisning generellt sett är nöjda med det arbetssättet.

Figur 4 Vad tycker de elever som har särundervisning om det arbetssättet?

Som en form av följdfråga till vad eleverna anser om sam- och särundervisning ställdes frågan om vilket av de två arbetssätt de helst skulle föredra att ha under idrottslektionerna. Hos de elever som har samundervisning vill alla utom fyra stycken fortsätta med den formen. De fyra som hellre skulle önska ha särundervisning är alla flickor. Hos de elever som har särundervisning vill den största delen fortsätta med det arbetssättet, medan tio stycken skulle föredra samundervisning. Dessa tio elever är jämnt fördelade mellan flickor och pojkar.

Figur 5. Vilken undervisningsform skulle du föredra?

Sammanfattningsvis kan sägas att den undervisningsform som skolan bedriver är generellt sett den som eleverna föredrar. Alla är dock inte främmande inför tanken att ha det motsatta arbetssättet, dock är det inte många som önskar sig en annan undervisningsform än den befintliga. Hos de elever som har särundervisning är det fler flickor än pojkar som är mer öppna till att ha samundervisning, vilket således innebär att fler pojkar än flickor anser att det är mindre bra att ha idrott tillsammans med det motsatta könet. Av kommentarerna som pojkarna lämnade framgick att det var en fördel att vara bara pojkar eftersom flickorna oftast inte är lika bra/starka/vågar lika mycket som de flesta pojkar. Hos de elever som har samundervisning är det endast flickor som hellre vill ha särundervisning. Av de elever som har samundervisning vill alla utom fyra stycken fortsätta med den formen. Samtliga fyra är flickor och deras motivering är att de skulle våga mer om det inte var pojkar med på lektionerna.

Ytterliggare ett resultat, som handlade om elevernas idrottande på fritiden, framkom av enkätundersökningen. Av informanterna i årskur 9 idrottar 61 stycken på sin fritid, medan 15 stycken inte gör det. Utifrån resterande enkätfrågor, samt elevernas kommentarer, påvisas att de som utövar någon idrott på fritiden gärna vill ha ett "hårdare tempo" även under idrottslektionerna. Detta i sin tur visar att de pojkar som har särundervisning och som håller på med idrott vill behålla de könssegregerade grupperna, då de upplever att de kan vara mer fysiska då endast pojkar närvarar. Samtidigt önskar de flickor som har särundervisning och som idrottar på fritiden gärna att idrottslektionerna ska bestå av både flickor och pojkar för att det ska bli ett hårdare motstånd. De flickor som inte idrottar på sin fritid ser däremot särundervisningen som det bästa arbetssättet. De flickor och pojkar som har samundervisning och som idrottar på sin fritid anser att det arbetssättet är det bästa då tempot och motståndet passar de flesta. De flickor som inte idrottar på sin fritid var samtliga intresserade av att prova särundervisning, medan ingen av pojkarna önskade göra det.

3.2 Hur är inställningen till sam- och särundervisning i idrottsämnet hos pojkar respektive flickor?

3.2.1 Flickornas åsikter kring sam- och särundervisning

Flickorna visar olika inställning sinsemellan till att ha gemensam idrott med pojkarna och till att vara uppdelade efter kön. Trots detta påminner deras tankegångar om varandras både vad gäller sam- och särundervisning som påminner starkt om varandras. De menar att man dels vågar mer och dels att pojkar och flickor är olika starka fysiskt. Detta är något som många flickor i både sär- och samundervisningsklasserna påpekar, oavsett om de är nöjda med sin undervisningsmetod eller inte.

Ur en intervju med en flicka som har samundervisning framkom det bland annat att det som är bra med den undervisningsmetoden är att man lär sig mer då det är både flickor och pojkar, samt att det är tråkigt att vara var och en för sig. Även om den här flickan var nöjd med arbetssättet hade hon samtidigt en förståelse för att *"vissa av tjejerna nog skulle våga visa mer om det bara va tjejer, då behöver dom inte tänka på vad killarna tycker och tänker om dem"*.

Utifrån de kommentarer som informanterna med samundervisning lämnade finns några skilda åsikter om den metoden. Några anser att de känner sig säkrare på lektionerna om pojkarna inte skulle vara med, samt att *"killar och tjejer tränar olika mycket och olika hårt, därför*

känner jag mig sämre när killarna är med". Samtidigt som denna form av osäkerhet finns hos vissa flickor vad gäller att ha gemensam idrott, tycker andra att det är roligare att vara tillsammans. En flicka motiverar detta genom att säga; *"det är roligt när man är pojkar och flickor, för då kan man spela killarna mot tjejerna"*.

Två flickor har kommenterat att det tycker samundervisning är bra men att de gärna skulle vilja prova på särundervisning för att känna hur det är att endast vara flickor på idrottslektionerna.

Hos de elever som har särundervisning var det flera som ansåg att pojkar är mer hårdhänta än flickor och att det därför är bättre att vara uppdelade efter kön. Många svarade även att man vågar mer när man bara är tjejer och att man känner sig säkrare med bara tjejer. Några menade även att de får större chans att visa vad de kan om inte pojkarna är med, till exempel skriver en flicka att; *"det är bättre med särundervisning, man syns mer istället för att killarna vill visa sig bäst och gapa hela tiden"*.

Trots att pojkarna upplevs som mer hårdhänta var det en stor del av flickorna som ställde sig positiva till samundervisning, varpå bland annat dessa kommentarer fanns nedskrivna;

"Ibland är det bra om man är tillsammans för att man ska kunna samarbeta och lära känna varandra bättre."

"Det är roligare om man får kämpa lite mer. Det blir så när man är med killar."

"Jag skulle vilja ha samundervisning för att man skulle lära sig mer om varandra, och få bättre motstånd i t.ex. fotbollsmatcher då vissa tjejer bara står och kollar."

"Samundervisning ger bättre samhörighet."

"Jag tycker/tror att samundervisning är roligare och bättre."

"Det är bra med samundervisning, men jag vill inte själv ha det."

Utifrån en intervju framkom av frågan om vad som är bra med särundervisning att; *"de flesta killarna i våran klass är idrottskillar och det är inte så många tjejer som är det, så då kanske man vågar visa mer vad man kan om man bara är tjejer."* Samtidigt skulle hon ibland gärna ha idrott tillsammans med pojkarna för att det i längden blir enformigt att bara vara flickor hela tiden. Hon ansåg att en blandning av de båda undervisningsmetoderna skulle gynna båda könen.

3.2.2 Pojkarnas synpunkter kring sam- och särundervisning

Pojkarna som har samundervisning kommenterade endast med positiva ord för den undervisningsmetoden. Många av dem tycker att det är roligare när alla är tillsammans och att man genom att vara tillsammans lär sig att samarbeta mellan könen. Detta var något som en pojke diskuterade ganska mycket i den intervju som genomfördes med honom. Han menade att klassen fick en större samhörighet och gemenskap när man under idrottslektionerna fick ha roligt tillsammans och hjälpa varandra att vinna, nå ett uppsatt mål och så vidare. För honom var det konstigt att flickor och pojkar var åtskilda under idrottslektionerna. *"Vi är ju*

tillsammans i alla andra ämnen så varför skulle det vara skillnad på idrotten? Jag menar många tjejer är ju bättre på till exempel syslöjd men där är vi ändå tillsammans.”

De pojkar som har särundervisning menar att det är en fördel för alla om man är uppdelad efter kön. Detta för att de anser att pojkar är mer fysiska, vilket gör att det är bättre om man bara är pojkar. På sådant vis får flickorna chansen att synas mer om de inte hindras av pojkar. Vidare skriver några av dem att nivån blir jämnare och att kvalitén under idrottslektionerna blir högre vid särundervisning. Någon skriver också att; *”det är lättare att fokusera på det man måste bli bättre på om det bara är killar”*. En annan påstår att pojkar är bättre på idrott vilket gör det positivt för både dem och flickorna om de är åtskilda; *”på så sätt kan man utvecklas i sin egen takt efter bästa förmåga utan att behöva bry sig om vad de andra tycker, eftersom det redan är en jämnare nivå”*.

Andra positiva kommentarer som hade skrivits ner om särundervisning var dessa;

”Bra med särundervisning för att man kan gå fullt ut i fysiska sporter.”

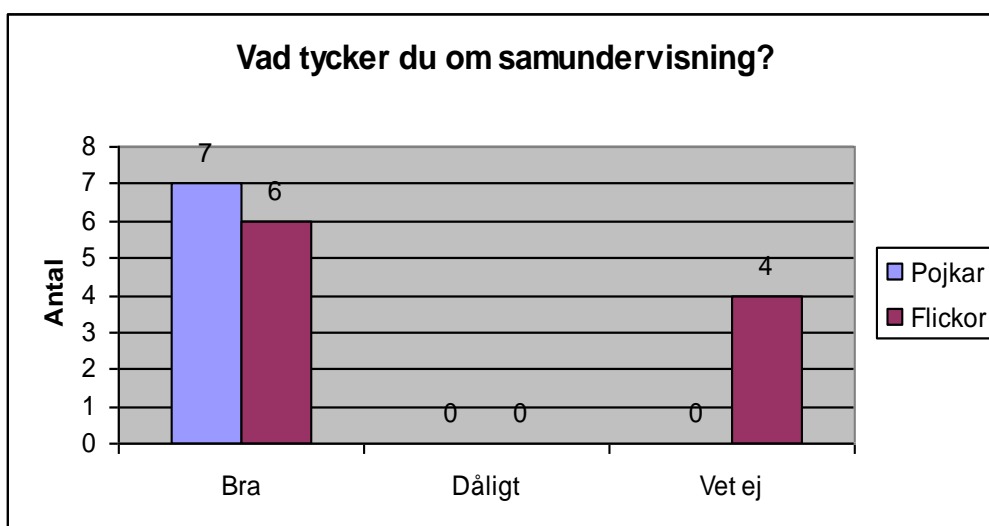
”Det blir ofta högre kvalitét på idrotten om man har särundervisning.”

”Det blir en jämnare grupp när man har särundervisning.”

Intervjuerna resulterade ungefär i detsamma som enkäterna visar. En av pojkarna som intervjuades hade haft samundervisning från årskurs 3 och fram till årskurs 6, ett arbetssätt som han inte tyckte fungerade överhuvudtaget; *”det är värdelöst med samundervisning.”* På följdfrågan till varför han upplevde det så negativt svarade han att; *”det var ingen direkt som var intresserad av tjejerna, så de stod bara i ett hörn och ville inte ha passningar och sådär.”* Ett svar som kom från båda eleverna var att man under lektioner med bara pojkar kan gå in hårdare i närkamperna, varpå jag frågade om det var ett viktigt inslag under idrottslektionerna eller om det kanske hörde hemma på de idrotter man utövar på sin fritid. Tanken hade aldrig slagit dem att det skulle vara någon skillnad mellan skolidrotten och fritidsaktiviteten, men de insåg snabbt att det egentligen kanske borde det vara skillnad.

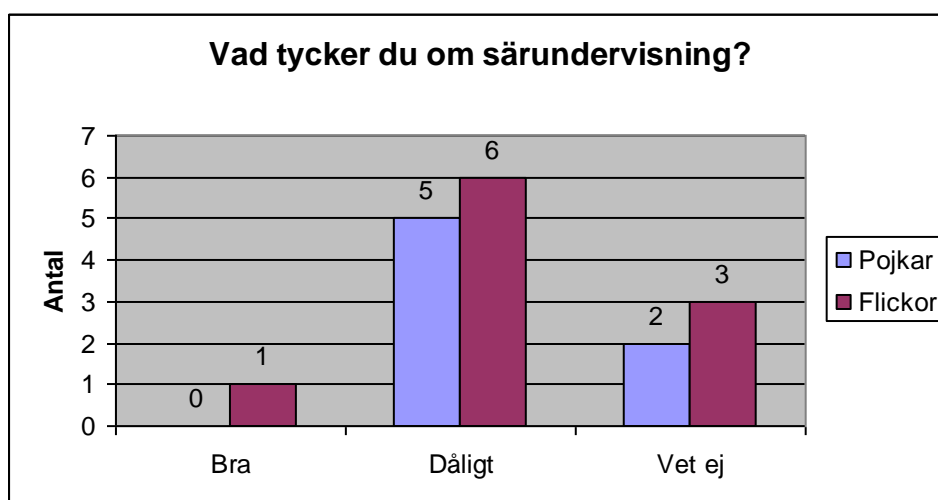
3.2.3 Vad säger de tillfrågade gymnasieeleverna om sam- och särundervisning?

Av de sju gymnasieelever som besvarat enkäten har åtta av dem haft särundervisning under sin högstadietid. Endast två av dessa önskar ha särundervisning även på gymnasiet och båda två är flickor. De flesta är överens om att det är bättre med samundervisning eftersom det skapar en starkare gemenskap i klassen och man lär sig att samarbeta bättre. En informant menade också att; *”det är mer variation i svårighetsgraden om man är tillsammans på idrottslektionerna.”*

Figur 6. Vad tycker du om samundervisning?

En av de två informanter som talar för särundervisning har under grundskolan haft detta arbetsätt och menar att; *”man hamnar mer på samma nivå då det bara är tjejer på idrottslektionen.”* Den andra informanten säger att; *”det ibland blir för stor skillnad mellan tjejer och killar och då har killarna en fördel.”*

Figur 7. Vad tycker du om särundervisning?

4. Diskussion

4.1 Sammanfattning

Avsikten med undersökningen har varit att göra en jämförelse mellan sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa, ur ett elevperspektiv. Finns det någon skillnad mellan pojkar och flickors åsikter? Det resultat jag kommit fram till pekar på att den undervisningsform som används på den skola där informanterna går, generellt sett är den som de tycker bäst om. Det finns även de elever som hellre önskar sig det motsatta arbetssättet, men dessa är endast en liten skara i jämförelse.

Mellan flickor och pojkar skiljer sig tankarna kring de två undervisningsmetoderna inte särskilt mycket åt. Hos de pojkar och flickor, som har särundervisning, finns en gemensam tanke mellan könen som innebär att båda vinner på situationen när de är uppdelade. Pojkar, eftersom de får chansen att vara mer fysiska, och flickor, för att de vågar ta för sig mer, då det bara är flickor i idrottshallen. De elever som har samundervisning är överens om att det är det roligaste arbetssättet då gemenskap och samhörighet mellan varandra ökar.

4.2 Tillförlitlighet

Då enkäterna har fasta svarsalternativ stärks tillförlitligheten, samtidigt som det aldrig går att vara helt säker på att eleverna varit ärliga när de svarat på frågorna. Ärligheten gäller såväl enkäterna som intervjuerna och det finns en möjlighet att informanternas svar kan vara det de tror att jag vill höra.

Inget bortfall förekommer eftersom det endast var de närvarande i klassen under den dagen skolan besöktes, som svarade på enkäterna. Detta på grund av antalet frånvarande var så pass få att det inte inverkar på resultatet.

Hade jag haft mer tid hade undersökningen kunnat bli mer tillförlitlig eftersom ett större antal informanter hade kunnat delta. Denna undersökning kan därför bara ge en hint och inte visa hela sanningen. Resultatet har kunnat blivit ett annat om flera informanter hade besvarat enkätundersökningen och fler intervjuer hade genomförts.

Reliabiliteten anser jag vara relativt god då både enkäter och intervjuer har utförts på samma sätt i samtliga skolor. Medan eleverna har besvarat enkäterna har det inte fått förekomma något samtal dem emellan. Liksom reliabiliteten finner jag även validiteten av undersökningen tillförlitlig. Enkätfrågorna har utformats som icke öppna vilket innebär att jag inte behöver göra en tolkning och på sådant vis framkommer endast informanternas tankar och åsikter.

Frågorna i såväl enkäterna som intervjuerna känns nödvändiga till den del att jag vill få möjlighet att inte bara jämföra pojkar och flickors syn på sam- och särundervisning, utan också se om tankarna kan skilja mellan varandra ifall informanterna idrottar på sin fritid eller alltid är med på idrottslektionerna.

4.3 Teoretisk tolkning

I *Genuspraktika för lärare* (Läraryrket 2004) menas det att könssegregerade grupper har uppkommit av en anledning; att stärka flickor. Jag funderar över om det endast är flickorna som behöver stärkas? Min första tanke är självklart att även pojkar är i behov av det, men kanske inte i samma utsträckning. Sett till det resultat jag kommit fram till är det delvis så att flickorna är de som främst behöver stärkas, de ser särundervisningen som en chans att våga ta för sig mer och det gynnar dem att bara vara flickor. Pojkarna menar även de att skillnaden mellan dem och flickorna är relativt stor, framförallt vad gäller den fysiska biten och att särundervisning på sådant sätt främjar dem båda. Detta är också något Larsson (2004) delvis behandlar, då han menar att flickor ofta tar det lugnare och upplever mer medan pojkar är mer prestationsinriktade. Kan då särundervisning hjälpa eller stjälpa? Om pojkar och flickor får möjlighet att ha idrott tillsammans lär de sig förhoppningsvis av varandra, samtidigt som de lär sig att anpassa sig efter gruppen och individerna. Detta innebär för pojkarna att inte vara lika "hårdhänta" och för flickorna att kliva ett steg framåt och våga visa att de också kan. Om då endast pojkar är i en grupp och flickor i en grupp, förekommer samma anpassning då? Sett till det resultat som framkom av min enkätundersökning, anser de pojkar som har särundervisning att de inte behöver anpassa sig i lika stor utsträckning om gruppen endast består av pojkar.

Pojkar med särundervisning pratar inte om gemenskap och sammanhållning i den mån som pojkarna med samundervisning gör. Kan det bero på undervisningsmetoden? Att de pojkar som har särundervisning har blivit mer prestationsinriktade än de som har samundervisning, eftersom att de upplever att de inte behöver anpassa sig på samma sätt? Resultatet av min enkätundersökning visar att kommentarer kring prestation och pojkars fysiska styrka är relativt omtalad bland de pojkar som har särundervisning, medan de som har samundervisning knappt nämner det överhuvudtaget. Istället menar dem att det är roligt att vara tillsammans med flickorna och att det stärker klassen. En slutsats är att det absolut bästa arbetssättet är att göra någon form av blandning mellan sär- och samundervisning. Att klasserna är uppdelade efter kön ibland och tillsammans med varandra ibland. Förmodligen vore det en lösning som skulle passa många, såväl flickor som pojkar, men även svaga elever som starka. Problemet är troligtvis brist på tid och för dålig ekonomi.

Ser man de elever, som i min undersökning har samundervisning, är det endast flickor som hellre skulle föredra det motsatta arbetssättet. Innebär det att trots allt är flickor, som behöver stärkas, som det påstås i *Genuspraktika för lärare*? Att dra den slutsatsen kan vara farligt då det endast är fyra av de tretton flickorna som önskar ha särundervisning. De andra anser att idrott tillsammans med pojkar är att föredra och kanske kan det ha något med självförtroende att göra. Ofta får man höra att pojkar till exempel är starkare och snabbare än flickor. Om självförtroendet inte är det bästa i idrottssammanhang och om detta dessutom ruvar i bakhuvudet finns det kanske en chans att vissa flickor intalar sig själva att de är sämre än de i verkligheten är. De ger därför inte sig själva chansen att bevisa att de kan, utan låter någon annan göra det istället. Samtidigt visar resultatet att många av de flickor som har samundervisning inte alls känner sig som det beskrivs ovan, de ser samundervisningen som en utmaning liksom pojkarna. De tycker att gemenskapen och uppfattningen av varandra stärks genom att vara tillsammans under idrottslektionerna och att pojkarna inte är något "hot" mot dem.

Att pojkar och flickors tankar kring de två undervisningsmetoderna är relativt lika varandra anser jag kan bero på att de inte vet särskilt mycket om det andra arbetssättet, samt att idrottsläraren kan ha berättat varför de använder sig av detta arbetssätt. Kanske är det också så enkelt att det skiljer mer mellan pojkar och flickor samt flickor och flickor än mellan pojkar och flickor. Det kanske inte är könet som spelar in utan andra saker, till exempel förhållningssätt till idrott, fritidsaktiviteter och så vidare. Även innehållet i lektionerna spelar stor roll, är exempelvis bollspel det som ofta återkommer i olika former gynnar det en viss grupp av elever, inte nödvändigtvis av samma kön. Som idrottslärare anser jag att det därför är viktigt att anpassa innehållet såväl efter Lpo 94 som efter gruppen, men också efter varje enskild individ i den mån det är möjligt. Som jag nämnde i introduktionen är fysisk aktivitet oerhört viktigt hos barn och ungdomar och en idrottslärare har stort ansvar vad gäller att ge alla en god uppfattning om fysisk aktivitet och rörelse. Att skapa ett intresse hos dem som inte har något, samtidigt som de elever som redan besitter kunskap och intresse ska stimuleras, måste ständigt eftersträvas. Om arbetssättet gör någon skillnad på detta är jag inte säker på, dock behöver självkänslan hos eleverna vara stark för att komma framåt i sin utveckling. De elever som då ser att särundervisning skulle hjälpa dem till att våga mer kan kanske få ut mer av att vara uppdelade efter kön. Vad jag menar är att undervisningsmetoden alla gånger inte behöver vara lösningen. Lyckas läraren forma gruppen till hjälpsamma individer spelar det ingen roll om den består av pojkar eller flickor.

Hur kan man då få en grupp att känna sig självsäkra och våga lita på sig själv och på sina klasskamrater? Förmodligen finns det inget svar på den frågan även om det finns många olika sätt att prova. Säkerligen finns det nästan lika många sätt som det finns elevgrupper, vare sig de består av endast ett kön eller både pojkar och flickor. Lyhördhet likväl hos eleverna som hos läraren anser jag vara en viktig del av att forma en väl fungerande grupp, samt att ha tålamod. Det går inte alltid som man vill första gången, kanske inte den femte heller, men eleverna måste se dig i din roll som idrottslärare, som en trygg person, som visar att det faktiskt inte alltid fungerar på en gång. På samma sätt som att alla elever inte kan spela handboll första gången de försöker. Men hjälps man åt tillsammans kan man få en utveckling hos samtliga elever, fast på olika plan. Kanske kan den duktige handbollsspelaren växa in i en roll som stöttar och hjälper den som är mer oerfaren och som i sin tur växer i sin roll som medmänniska. Om denna person är en flicka eller pojke har i mina ögon ingen betydelse, men som sagt, vissa personer kan känna sig tryggare om personen är av samma kön.

Mina tankar går kring hur mycket eleverna egentligen har funderat på de två undervisningsmetoderna innan jag kom dit och tog upp ämnet. Har de haft sam- respektive särundervisning under hela sin högstadietid utan att veta varför just denna form används? Det hade varit intressant att veta om respektive lärare har diskuterat den valda undervisningsmetoden med eleverna när de kommer upp på högstadiet.

Ett i sig väldigt positivt resultat är att en stor del av samtliga informanter har uppgett att de idrottar på sin fritid. Detta kanske inte verkar som en given enkätfråga att ha med, men jag var nyfiken på om det gick att se någon skillnad i elevernas attityd gentemot sam- och särundervisning beroende på om de idrottade på sin fritid eller inte. Resultatet jag kommit fram till angående detta är att det generellt sätt går att säga att de elever som idrottar på sin fritid vill ha ett "hårade tempo" även under idrottslektionerna. Det innebär att de flickor och pojkar som har samundervisning och som idrottar på sin fritid gärna vill ha det arbetssättet. De flickor som inte idrottar på sin fritid var samtliga nyfiken att prova särundervisning, medan ingen av pojkarna önskade göra det. De pojkar som har särundervisning vill behålla de könssegregerade grupperna då de upplever att de kan vara mer fysiska då endast pojkar

närvarar. Bland de flickor som har särundervisning vill de som idrottar på fritiden gärna att idrottslektionerna ska bestå av både flickor och pojkar, medan de som inte idrottar på sin fritid ser särundervisning som det bästa arbetssättet

4.4 Förslag till fortsatt forskning/praktisk tillämpning

För det första kan denna undersökning självklart genomföras med ett högre antal informanter och i olika kommuner i Sverige. Detta öppnar även en möjlighet till att inte endast jämföra pojkar och flickors syn på sam- och särundervisning, utan även på ett geografiskt plan. Skiljer sig elevers tankar kring de två undervisningsmetoderna sig åt beroende på var i Sverige man bor eller vilken skola man går på?

På något sätt anser jag även att det skulle vara möjligt att blanda in betyg i detta. Till exempel genom att jämföra betygen hos pojkar och flickor som har olika undervisningsmetoder.

Avslutningsvis vill jag nämna att diskussioner kring sam- och särundervisning kommer vara en del av mitt blivande yrke som idrottslärare och det jag har tagit del av genom denna undersökning kommer till nytta flera gånger om. Kanske är det redan på skolan bestämt vilket arbetssätt som ska användas, kanske är det upp till mig (och mina kollegor) att bestämma. I vilket av fallen, är det viktigt att känna till för- och nackdelar med de båda sätten. Jag kommer säkerligen att få frågor angående undervisningsmetoden oberoende av vilken jag kommer att använda. Föräldrar, elever och andra lärare har samtliga åsikter om hur undervisningen bedrivs.

För vidare läsning rekommenderar jag uppsatsen *"Sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa – Ur ett lärarperspektiv"*, av Linda Härdin (2009).

Referenser

Annersted, C. Peitersen, B. & Rønholt, H (2001) *Idrottsundervisning- Ämnet idrott och hälsas didaktik* Göteborg: Multicare

Byström Sofia (2007) *Sam- eller särundervisning i idrott och hälsa- En enkätundersökning gjord i årskurs åtta på en skola i Värmland* Karlstads Universitet
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-969> Hämtad 3/11-09 kl. 11.00

Eriksson, Charli (red.) (2003). *Skolämnet Idrott och hälsa i Sveriges skolor: en utvärdering av läget hösten 2002*. Örebro: Inst. för idrott och hälsa, Örebro univ.

Forsström, L. (2005) *Elevers inställning till sam-, och särundervisning idrotten i skolår 8: en kvantitativ jämförande studie mellan Finland och Sverige* Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH, Stockholm <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-275> Hämtad 3/11 kl. 11.15

Johansson, B och Svedner P O (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning* Uppsala: Kunskapsföretaget

Kursplan för idrott och hälsa, Lpo94, Skolverket

Larsson, Håkan. (2004) KRUT Tema. Idrott med nya mål? *Skolidrotten befäster traditionell genusordning* Nr 113. 61-78

Larsson, H. Redelius, K (red.) (2004) *Mellan nytta och nöje- Bilder av ämnet idrott och hälsa* Stockholm: Idrottshögskolan

Läraryrket (2004) *Genuspraktika för lärare* Stockholm: Läraryrket

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 (1998) Skolverket

NE, Nationalencyklopedin <http://ne.se/lang/gymnastik> Hämtad 3/11-09 kl. 10.20

Patel, R. Tebelius, U. (red) (1987) *Grundbok i forskningsmetodik – Kvalitativt och kvantitativt* Lund: Studentlitteratur

Stålbark, P. Östberg, R (2008) *Samundervisning kontra Särundervisning: Nio gymnasieelevers uppfattningar om sam- och särundervisning i idrott och hälsa* Högskolan i Jönköping
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-7545> Hämtad 3/11 kl. 11.10

Trost, J. (2001) *Enkätboken* Lund: Studentlitteratur

Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1

Hej!

Vi är två studenter som heter Sofie Skoglund och Linda Härdin och läser till lärare vid Högskolan i Gävle. Vi är nu inne på vår sista termin och ska skriva ett examensarbete inom ämnet idrott & hälsa. Vår uppsats kommer att handla om sam- och särundervisning, dvs. att killar och tjejer har idrott tillsammans eller är uppdelade i kill- och tjejgrupper.

Vi kommer att utföra en enkätundersökning där syftet är att undersöka vad eleverna anser om det arbetssätt som används under idrottsundervisningen på skolan. Enkäten kommer att vara anonym, det enda vi behöver veta är om det är en flicka eller pojke som har svarat. Enkäterna ska sedan användas som grund för vårt examensarbete där alla etiska regler kommer att följas.

Sätt ett kryss i rutan:

Mitt barn får delta i enkätundersökningen

Mitt barn får inte delta i enkätundersökningen

Underskrift.....

Vid frågor eller funderingar kan ni nå oss på:

Sofie: Tel: xxx Mail: xxx

Linda: Tel: xxx Mail: xxx

Vänliga hälsningar

Sofie Skoglund & Linda Härdin

Bilaga 2

Enkätundersökning – Elever, årskurs 9.

Samundervisning = pojkar och flickor har idrott tillsammans.

Särundervisning = pojkar har idrott för sig och flickor för sig.

Är du **Pojke** eller **Flicka**

---

1. Idrottar du på din fritid?

Ja Nej

Om ja, vilken/vilka idrotter?

.....
.....
.....

---

2. Vilken typ av undervisning har du oftast på idrottslektionerna?

Samundervisning Särundervisning

---

3. Hur ofta är du med på idrottslektionerna?

Alltid Ofta Ibland Sällan

Kommentar:

.....
.....
.....

---

4. a) Vad tycker du om att idrottsundervisningen är uppdelad så att flickor är för sig och pojkar för sig?

Bra Dåligt Vet ej

Kommentar:

.....
.....
.....

---

b) Vad tycker du om att pojkar och flickor är tillsammans på idrottslektionerna?

Bra Dåligt Vet ej

Kommentar:

.....
.....

---

5. Vilken undervisningsform skulle du föredra?

Samundervisning

Varför?.....
.....
.....

Särundervisning

Varför?.....
.....
.....

---

6. På gymnasiet kommer du troligtvis att ha samundervisning i de flesta moment under idrottslektionerna, vad tycker du om det?

Bra

Dåligt

Jobbigt

Vet ej

Kommentar:

.....
.....
.....

---

7. Om du har haft samundervisning. Hur upplevde du att det var?

Mycket bra   1   2   3   4   5   Dåligt

Roligt   1   2   3   4   5   Tråkigt

Om du haft särundervisning. Hur upplevde du att det var?

Mycket bra   1   2   3   4   5   Dåligt

Roligt   1   2   3   4   5   Tråkigt

Tack för din medverkan!

Bilaga 3

Intervjufrågor årskurs 9

1. a) Vad tycker du är bra med särundervisning?
b) Vad tycker du är mindre bra/dåligt med särundervisning?
2. a) Vad tycker du är bra med samundervisning?
b) Vad tycker du är mindre bra/dåligt med samundervisning?
3. **(Endast till de elever som har samundervisning)** Skulle du våga ta för dig med på lektionerna om det endast vore personer av samma kön i idrottshallen? Varför/varför inte?
(Endast till de elever som har särundervisning) Vågar du ta för dig mer på lektionerna när det endast är personer av samma kön i idrottshallen? Varför/varför inte?
4. Tror du att nivån under lektionerna skulle vara annorlunda om ni hade sär/samundervisning? Varför/varför inte?
5. På gymnasiet kommer du troligen att ha samundervisning i de flesta moment, vad tycker du om det?

Bilaga 4

Enkätundersökning – Elever, gymnasiet.

Samundervisning = pojkar och flickor har idrott tillsammans.

Särundervisning = pojkar har idrott för sig och flickor för sig.

Är du **Pojke** eller **Flicka**

---

2. Idrottar du på din fritid?

Ja Nej

Om ja, vilken/vilka idrotter?

.....
.....
.....

---

2. Vilken typ av undervisning hade du (oftast) på idrottslektionerna under högstadiet?

Samundervisning Särundervisning

---

3. Hur ofta är du med på idrottslektionerna?

Alltid Ofta Ibland Sällan

Kommentar:

.....
.....
.....

---

4. a) Vad tycker du om att idrottsundervisningen är uppdelad så att flickor är för sig och pojkar för sig?

Bra Dåligt Vet ej

Kommentar:

.....
.....
.....

b) Vad tycker du om att pojkar och flickor är tillsammans på idrottslektionerna?

Bra   Dåligt   Vet ej

Kommentar:

.....
.....

5. Vilken undervisningsform skulle du föredra i Idrott och hälsa A?

Samundervisning

Varför?.....
.....
.....

Särundervisning

Varför?.....
.....
.....

6. Om du har haft *samundervisning* under högstadiet. Hur upplevde du att det var?

Mycket bra   1   2   3   4   5   Dåligt

Roligt   1   2   3   4   5   Tråkigt

Om du haft *särundervisning* under högstadiet. Hur upplevde du att det var?

Mycket bra   1   2   3   4   5   Dåligt

Roligt   1   2   3   4   5   Tråkigt

Tack för din medverkan!

Bilaga 5

Intervjufrågor gymnasiet

1. a) Vilken undervisningsmetod hade du på högstadiet?
b) Vilken har du nu?
c) Finns det skillnader mellan de två metoderna? Hur upplever du i så fall dessa?
2. a) Vad tycker du är bra med särundervisning?
b) Vad tycker du är mindre bra/dåligt med särundervisning?
3. a) Vad tycker du är bra med samundervisning?
b) Vad tycker du är mindre bra/dåligt med samundervisning?
4. Hur upplever du att dina klasskamrater uppfattar den använda undervisningsmetoden?
5. Tror du att nivån under lektionerna skulle vara annorlunda om pojkar och flickor har gemensam undervisning, jämfört med särundervisning?
6. Tror du att ditt betyg påverkas (vara bättre eller sämre) beroende på vilken undervisningsmetod som används i Idrott och hälsa A?